

један од двојице поменутих Хераковића, могао бити Хераков син Шћепан, до којег допире братственичко, односно племенско предање. Мислимо, да „Zauranovich“ прије треба читати Чаврановић него Заврановић, јер би то могло бити погрешно написано мјесто Чаворановић, што би био предак старинског његушког братства Чавор. Судија Илија Загуровић, који се овдје спомиње, то је познати которски пјесник-хуманиста.

Иво Стјепчевић и Ристо Ковијанић

ПОМЕН О ШЋЕПЦУ ХЕРАКОВИЋУ-ЊЕГОШУ

Шћепан Калужеров, отац владике Данила, помиње се у једном млетачком документу. Он, Станиша Попов из Његуша, поп Милић и Јован Пејовић из Бјелица, кнез Никола Јовановић, Драшко Поповић и Вук Вукашинов из Озринића (двојица јунака „Г. вијенца“), кнез Вуксан Вујошевић и поп Ђуро Поповић из Беклића, и Ђуро Милов из Брајића потписали су, 8. IX. 1693, с главним провидуром за Далмацију уговор о набављању соли у Котору (в. Томић, „Црна Гора за Морејског рата“, 362). Ердељановић је објавио натпис на надгробној плочи „Шћепца Калуђерова“ („Стара Црна Гора“, 426).

У судско-нотарским књигама которским, сусрели смо се с именом Шћепца Калуђерова, у документу писаном шеснаест година раније од млетачког. Ради се о умиру крви између неких Црмничана, Његуша и Грбљана. У суд добрих људи били су избрани: Вицко Иванов Драго, Вицко Матијев Пасквалић, Франђо Томин Пасквалић, Јосиф Гргуров Палма (которски властелини), поп Ђуро, поп Паво и кнез Вучета Павов, сви из Његуша, кнез Мирко из Грбља, Шћепан Калуђеров и Јово Вучков из Његуша, Ђуро Никчев и Јован Вулв. Изабрани „према старом обичају и застарелом поступку града Котора“ да смире и умире: Стијепца Дабова из Црмнице брата убијеног Ника Дабова, с једне стране, и Јована Ђурова, оца убијеног Ђура Јованова, с друге стране; и Ника Радмановића и Јована Вукчева из Мирца, који су рањени, с једне стране, и Ника Вучетина с друговима, с друге стране; као и Стјепца Дабова, с једне стране, и Радоша Ђурова Љесара и другога, с друге стране, завађених у једном другом случају, „гдје је било рањених“. Суђе су се састали у топезарији манастира св. Кларе у Котору, 1. XI. 1677. Пошто су саслушали странке, „призвали су име Исусово“, и пресудили: — Нико Радмановић и Нико Вучетин Ђорановић, Стијепко Радов из Грбља, Вуко Стјепчев Кашћелан, Јово Вукчев и Перо Маргитић имају платити Стјепцу Дабову, за убиство његова брата Ника, 500 перпера, тј.

600 лира, и дати му 4 побратимства, два Нико Маров Радмановић, а два Нико Вучетин Ђорановић, а сви шесторица скупа 24 кумства. Стјепац Дабов дужан је Јовану Ђурову 500 перпера за убиство његова сина Ђура, и још 4 побратимства и 24 кумства. Новац ће осуђени исплатити у два рока први о Божићу, по старом календару, а други о Лучинудне 1678. Стјепац је дужан дати Нижу Радмановићу три лакта чохе, пошто је за рану Јова Вукчева узвраћено ударцима које је добио Дабо (Дабац) Црмничанин, звани Крућевица од шестине поменутих. Радош Ђуров дужан је дати лакат чохе Стјепцу Дабову, а Стјепац жени Ђура Вукославчева једну кошуљу у вриједности 40 гроша. Вујо Вукославчев из Жањев Дола дужан је дати побратимство Стјепцу Дабову; а с друге стране, Стјепац једно побратимство поменутом Вују. Суд добрих људи пресуђује: да међу странкама завлада „добар и искрени мир и срдачно пријатељство“.

До одређенога рока, завађене странке нијесу извршиле све оно на што су биле осуђене. Протезало се то неколико година. Тако су, 23-VI-1680, дошли у суд Вучета Павов, поп Ђуро, Божо Кнежев, Милош Ђуров и Марко Оташ, сви из Његуша. За њихов идентитет јамчио је Никола Роси. Они су јамчили лично и свим својим добрима да ће осуђени шесторица, Нико Радмановић с друштвом, платити Стјепцу Дабову 50 реала, и дати 4 побратимства и 24 кумства, јер се о пресуди суда добрих људи „мора водити рачуна“. Никола Бизанти јамчи за Стјепца Дабова (Дапчева) да ће платити 50 реала и дати 24 кумства. Са обје стране, даје се јамство да се завађене странке могу слободно кретати куд хоће. Закључено је било пред судијом Вицком Драгом (СХИ, 303).

И ако се суштина овог документа не односи много на самог Шћепца Калуђерова, ми смо сажето изнијели његову садржину, не толико ради проучавања крвне освете и умира, колико ради тога што он потврђује и одређује вријеме „општег умира крви у цијелом племену Његуша“, о коме говори Ердељановић на основу народног предања, и за који се каже: да се догодио крајем XVII или почетком XVIII вијека („Стара Ц. Гора“, 397). Ово је, разумије се, само огранак тог општег умира, само оног који је имао везе с грађанима са млетачке територије (Грбаљ). Отуда се и врши у Котору.

Осврнућемо се само на неколике личности које се овдје помињу, изузев Шћепца Калуђерова Хераковића и Вучете Попова Богдановића — Пуношевића, који су нам познати. 1) Ј о в о В у ч к о в је истовјетна личност с Јовом Вучковим из Врбе његушке, син родоначелника братства Вучковића и Врбица, који је осми пас предака, рачунајући до 1910 године, кад је Ердељановић забиљежио њихово породично предање (стр. 456). Вријеме живота Јована Вучкова по народном предању потпуно се поклапа с временом писаног документа. — 2) Ј о в а н В у л о в биће предак данашњих Вуловића у Жањевом Долу, који су се ту досе-

лили из Вељег Краја његушког. Ердeљановић не билијежи предање генеалогиче овог братства, те се не може нешто сигурније рећи о Јовану. — 3) Радош Ђуров Љесар се помиње у породичном предању Љесара из Жањев-Дола, под Ловћеном. Радош је најстарији предак, седми пас преака до 1910, до којег допире породично предање, које је забиљежио Ердeљановић (394). Из которског документа сазнајемо: да је Радош био син Ђура, а из народног предања: да је имао сина Ђура. — 4) Марка Оташева помиње народно предање, које је забиљежио Ердeљановић 1910 (357). Он је пето кољено од Оташа Пуношевића, родоначелника братства Оташевића у Дугом Долу његушког. По предању, он је осми пас преака, рачунајући до 1910, што по времену потпуно одговара которском документу. — 5) Никол Радмановић је, очигледно, од старог братства Радмановића из Мирца, за које Ердeљановић каже: да су се „истражили“. 6) Никол Вучетин Ђорановић (а не Зорановић) мислимо да је од братства Ђорановића — Пуношевића из Мирца, које се тада можда звало и Ђорановићи, ако нотар није погрешно ухватио. Они су из Његушког „насељени овамо у време општег умира његушког“, како каже Ердeљановић (399). — 7) Вукот Стијепов Кашћелан је, неоспорно, родоначелник братства Кашћелана, које се с њим одваја од братства Поповића — Хераковића. Народна предање каже (Ердeљановић, 436): да Кашћелани на Мирцу знају да су од Вукца (Вука) Поповића, који је „стојао на каштио паштровски, па су га послите Његуши населили на Мирац, кад је био умир у цијело племе његушко“.

Иво Стјепчевић и Ристо Ковијанић

НЕКОЛИКО ПОДАТАКА О ТОМАШУ МАРТИНОВИЋУ

За Томаша Мартиновића, јунака *Горског вијенца*, зна народно предање. У пјесми „Српско Бадње вече“ (*Огледало српско*) именују се свих пет брата Мартиновића, — војвода Батрић, Марко, Милош, Томаш и Иван. С Вуком Бориловићем, они почињу истрагу потурица. Владика их је редом даривао. Томаш добија „златну перјаницу“. У кући Мартиновића, до Балканског рата, ишло се у набрајању преака 16 пасова, до почетка XV вијека, све до Неноја Иванова, прадједа Мартинова, који се доселио у Бајице, и о којему смо нашли помена у средњовјековним списима Которског архива. На основу још тако живог предања, Ердeљановић је непобитно утврдио (*Стара Црна Гора*): да је заиста било пет брата Мартиновића, војвода Батрић, Марко, Томаш (кнез), Иван и Милош, родоначелници ужих братстава.